

Пендюра М. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії держави
та права Національної академії
внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ПРЕВЕНЦІЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Насильство в сім'ї є однією з розповсюджених форм порушення прав людини. У більшості випадків протиправні дії проти когось із членів родини супроводжуються актами агресії, приниження та жорстокої поведінки. Подібні дії з боку насильника приводять до негативного фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найбільше страждають від сімейного насильства жінки, діти та люди похилого віку, хоча щодо останньої категорії в офіційних документах і наукових дослідженнях мало інформації через латентну складову.

25 лютого 2008 року Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун ініціював Всесвітню кампанію із викорінення насильства над жінками. Він закликав лідерів усього світу підтримати кампанію шляхом відповідних дій на національному рівні, а також створити глобальну мережу лідерів, які допоможуть привернути увагу громадськості до проблеми насильства стосовно жінок. Насильство стосовно жінок та дітей становить серйозну загрозу для глобального розвитку і досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття, та є однією з ключових перешкод на шляху до забезпечення гендерної рівності. Дані досліджень засвідчують, що в світі близько 95 % потерпілих від домашнього насильства – це жінки. У 2021 році до поліції про домашнє насильство заявили на 56 % більше громадян, ніж у 2020-му. При цьому за рік було складено на 10 % більше адміністративних протоколів та внесено на 19 % більше термінових заборонних приписів щодо кривдників [1]. У 75 % випадках від домашнього насильства страждають діти.

Забезпечення належної реалізації прав і законних інтересів особи в приватному житті, у родині є одним із пріоритетних завдань будь-якої демократичної правової держави. Усе це зумовлює необхідність глибокого вивчення й аналізу взаємодії поліції та громади щодо попередження насильства в сім'ї.

Взаємодія поліції з громадськістю як превенція насильства в сім'ї – це комплекс заходів зі співпраці між поліцейським і окремими представниками громадськості, міжнародними та національними «nongovernmental» (неурядовими) організаціями, який спрямований на виявлення, припинення актів учинення насильства в сім'ї, притягнення кривдників до відповідальності, на належне забезпечення прав потерпілих осіб, особливо дітей і дітей-свідків, установлення, вивчення й усунення причин, що сприяють правопорушенням на сімейно-побутовому ґрунті, а також виховання населення в дусі «нульової толерантності» до гендерно зумовленого насильства.

Насильство в сім'ї характеризується дуже великою латентністю порівняно з іншими видами правопорушень. Задля подолання цього явища дуже важливою є ефективна співпраця громадськості та поліцейських.

Європейська комісія в межах проекту «Єврбарометр» установила, що громадськість визначає поліцію одним із головних органів протидії насильству в сім'ї (90% опитаних респондентів підтримують таку позицію).

Громада цілком слушно покладається на допомогу органів правопорядку загалом та поліції зокрема у випадках протиправних діянь стосовно конкретної людини або члена її сім'ї. Поліцейський зобов'язаний ужити всіх заходів щодо припинення правопорушення, надання допомоги потерпілим особам, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності.

Надзвичайно важливим є виявлення фактів насильства в сім'ї, що саме по собі є дуже латентним правопорушенням. На жаль, слід відзначити високу толерантність пересічного мешканця країни щодо проявів правопорушень на сімейно-побутовому ґрунті. Члени родини, сусіди, близькі знайомі, просто сторонні особи, яким стало відомо про факти насильства в сім'ї, надають перевагу невтручанню в такі ситуації та не повідомляють про це поліцію. Коефіцієнт терпимості українського суспільства до фактів насильства в сім'ї є дуже високим. Тобто громада в особі її членів не засуджує насильницьку поведінку агресора, інколи саму жертву звинувачує в неправильній поведінці, не завжди визначає окремі прояви економічного, психологічного насильства між членами сім'ї як протиправні дії.

Означене зумовлене низкою факторів, серед них:

- недостатня правова обізнаність осіб у чинному законодавстві загалом та в нормах сімейного, цивільного, кримінального й адміністративного права зокрема;

- відсутність у свідомості осіб розуміння того, що правопорушення на сімейно-побутовому ґрунті – це негативне явище, яке є архаїзмом патріархальної системи побудови подружніх відносин. Насильство в сім'ї помилково розглядається як допустимий елемент виховання;

- існування авторитарної структури відносин у сім'ї, що спричиняє формування пасивної позиції «слабкої сторони» подружжя;

- соціокультурні моделі поведінки жінок і чоловіків у суспільстві, упередження, забобони, звичаї, які базуються на ідеї неповноцінності чи переваги однієї статі над іншою; наявність стереотипів щодо розподілу ролей чоловіків і жінок у сім'ї;

- культура, що базується на патріархальних підходах, розподіл на чоловічі та жіночі зразки поведінки в родині, сфері праці; заохочення, підтримка та відтворення традиційної поведінки самими учасниками сімейних правовідносин;

- відсутність «нульової терпимості» населення до проявів насильства в родині;

- недостатній рівень правової культури населення щодо інформування поліцейських про факти насильства в сім'ї.

Для налагодження належного взаємозв'язку громади та поліції остання здійснює низку заходів. Поліцейські проводять індивідуальні та загальні виховні й правові бесіди, відкриті лекції на зборах міської або селищної ради. Під час означених заходів поліцейський здійснює інформування населення про стан протидії злочинності, пропагує правові знання, налагоджує живий діалог для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією своїх функцій.

Максимізуються можливості щодо налагодження тісного взаємозв'язку між конкретними мешканцями території та поліцейськими підрозділів превенції. У межах міжнародної акції «16 днів проти насильства» поліцейські загалом і дільничні офіцери поліції зокрема в період із 26 листопада до 10 грудня щорічно активізують свою діяльність у сфері попередження насильства в сім'ї. Ця акція була ініційована Першим всесвітнім інститутом жіночого лідерства 1991 р. До її проведення

долучилося близько 100 країн світу. У 2000 р. до проведення цієї акції приєдналась і Україна.

Основним завданням міжнародної акції «16 днів проти насильства» є привернення уваги суспільства до низки питань, а саме:

- наявності в українському суспільстві такого негативного явища, як насильство в сім'ї і нагальної необхідності його подолання;
- проблеми торгівлі людьми та протидія їй;
- визнання й розуміння гендерно зумовленого насильства й жорстокого поводження з дітьми;
- проблеми жорстокого поводження з дітьми й особливої вразливості дітей у разі насильства в сім'ї;
- усвідомлення й утвердження концепції рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у всіх сферах життя суспільства;
- активізації партнерського руху органів державної влади, державних закладів, громадських організацій щодо попередження та викорінення домашнього насильства;
- проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, а саме: різного роду акцій, флешмобів, круглих столів, конференцій, відкритих зустрічей із метою підвищення поінформованості населення України з питань попередження насильства в сім'ї, жорстокого поводження з дітьми та будь-яких інших проявів гендерно зумовленого насильства;
- формування свідомості всіх верств населення щодо нетерпимого ставлення до гендерно зумовленого насильства, насильства в сім'ї та засудження будь-яких його проявів [1, с. 120–122].

Відповідно до чинного законодавства протягом проведення акції «16 днів проти насильства» окрема увага звертається на такі події: 25 листопада – Міжнародний день ООН із викорінення насильства щодо жінок. Він присвячений сестрам Мірабаль, яких було жорстоко вбито в 1960 р. у Домініканській Республіці під час існування диктаторського режиму; 1 грудня – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Вірус імунодефіциту людини та синдром набутого імунодефіциту стрімко поширюється в усьому світі; 6 грудня – річниця з дня «Монреальської різанини», під час якої 14 жінок феміністичного руху були вбиті за свої переконання; 10 грудня – День прав людини.

Список використаних джерел

1. Це стосується не лише жінок. Експерти розповіли про домашнє насильство в Україні. URL: <https://suspilne.media/197957-ce-stosuetsa-ne-lise-zinok-eksperti-rozpovili-pro-domasne-nasilstvo-v-ukraini/>.
2. Пендюра М. М., Старицька О. О. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. К. : ФОРМ Маслаков, 2020. 276 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/Поліцейська%20деонтологія_Пендюра%20Максим%20Миколайович.pdf.